

4. Волохова І.С. Вектори зростання надходжень до місцевих бюджетів України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Випуск 23, Ч. 1. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. С. 39-42.

5. Рошило В.І. Місцеві бюджети в умовах децентралізації: проблематика формування та напрями реформування. Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор». 2019. Випуск 2 (51). С.135-139.

Васечко Вікторія Олегівна

Консультант загального відділу виконавчого апарату

Волинської обласної ради

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Процеси забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів регулюються за допомогою механізмів державної регіональної політики. Визначальна роль серед цих механізмів належить фінансовому механізму, що створює фінансову основу забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів.

Вагомий внесок у дослідження феномену, особливостей, ролі, наукових і практичних аспектів фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів внесли провідні українські та зарубіжні вчені-економісти. Зокрема, питання, пов'язані з розробкою концептуальних засад фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів, досліджували такі науковці, як В.Баліцька, О.Бречко, О.Василик, Б.Данилишин, О.Міщук, О.Луньова, С. Львовчкін, В.Опарін, Л.Осіпова, К.Павлюк, Б.Райзберг та багато інших. Проте, не зважаючи на великий інтерес до зазначених питань, залишаються відкритими ряд проблем, спричинених низькою фінансовою

спроможністю більшості регіонів України, децентралізацією та регіоналізацією державного управління без достатнього обґрунтування фінансових можливостей в управлінні соціально-економічним розвитком регіону, відсутністю стимулів до нарощення фінансового потенціалу. Зазначене зумовлює актуальність наукових досліджень, насамперед, концептуальних засад фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону і вимагає активації теоретичних та практичних пошуків розв'язання даної проблеми.

Категорія «механізм» у широкому розумінні розглядається, як причинно-наслідковий взаємозв'язок між різними економічними явищами (процесами, об'єктами), що спричиняють і обумовлюють один одного та в результаті чого досягається певний результат. Таким чином, механізм полягає у існуванні певного вхідного явища, що, в результаті взаємодії із зовнішнім середовищем його існування (функціонування), спричиняє вихідне явище.

На макроекономічному рівні фінансовий механізм є центральною складовою єдиної фінансової системи, способом взаємодії широкого кола учасників фінансових відносин – економічних агентів та різних фінансових інституцій [1, с. 7].

Він відображає напрями, характер та сутність функціонування фінансів у суспільстві [2, с. 46].

Підходи теоретиків щодо сутності фінансового механізму дещо різняться. Трактуючи сутність фінансового механізму, вони акцентують увагу на таких його ключових моментах як:

– сукупність форм, методів і важелів фінансового впливу на формування та використання фінансових ресурсів задля забезпечення соціально-економічного розвитку (Б.Райзберг [3, с. 369]; С.Львовчкін [4, с. 79]; О.Ковалюк [5, с. 210]; О.Василик і К.Павлюк [6, с. 595]; В.Загорський, О.Вовчак, І.Благуна та І.Чуй [7, с. 51]);

– засіб здійснення фінансової політики (В.Опарін [8, с. 89]);

– механізм функціонування самих фінансів (С.Львовчкін [4, с. 79]);

частина господарського механізму (Б.Райзберг [3, с. 369]; О.Бречко [9; с. 27]);

сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів управління фінансовою діяльністю (В.Базилевич, В. Ільїн [10, с. 513]);

сукупність фінансових ресурсів і можливостей їх формування, нарощування та ефективного використання(Л. Осіпова [11, с. 7]).

На нашу думку, у найбільш широкому розумінні фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку регіону – це система фінансових взаємовідносин щодо формування, розподілу та використання фінансових ресурсів регіону, які включають форми, методи, важелі й інструменти впливу на різні сторони діяльності учасників фінансових відносин регіону, спрямованих на забезпечення стабільного і динамічного соціально-економічного його розвитку.

Такий механізм реалізується через сукупність цілеспрямованих форм, методів, важелів та інструментів фінансового впливу на процеси забезпечення соціально-економічного розвитку регіону.

Фінансовому механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону притаманний об'єктивно-суб'єктивний характер, оскільки:

– по-перше, він базується на об'єктивних економічних законах, що відображають його об'єктивну сторону;

– по-друге, фінансовий механізм є проявом фінансової політики та державної регіональної політики, на основі яких він і формується центральними органами влади для вирішення конкретних завдань, що стоять перед ним на тому або іншому етапі соціально-економічного розвитку регіонів, що відображає суб'єктивну сторону такого механізму.

На основі досліджень фінансових механізмів різних ієрархічних рівнів та щодо різних об'єктів, вважаємо, що комплексний фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів формується із таких складових (підсистем):

– *правової (нормативно-правове забезпечення)*, що забезпечує нормативноправове регулювання учасників фінансових відносин з боку держави та її органів відповідно до вимог чинної нормативно-правової бази;

– *організаційної (організаційне забезпечення)*, до якої належать об'єкти й суб'єкти державного управління регіону, їх цілі, завдання, функції, методи управління соціально-економічним розвитком регіону та застосовувані стилі управління;

– *економічної (економічне забезпечення)*, що охоплює методи бюджетної, банківської, грошово-валютної, інвестиційної, інноваційної, кредитної, податкової, страхової діяльності тощо;

– *інформаційної (інформаційне забезпечення)*, що охоплює аналітичне забезпечення, систему інформаційно-консультативних послуг у сфері фінансових відносин);

– *науково-технічної (науково-технічне забезпечення)*, що формується із наукових кадрів, матеріально-технічної бази, фонду винаходів і відкриттів.

Конкретними інструментами цього механізму є:

– податки, податкові пільги, податкові канікули, відстрочки із сплати податків, списання заборгованості за податками;

– трансферти;

– бюджетні інвестиції;

– фінансові стимули та санкції;

– методи мобілізації грошових коштів;

– кредитна і депозитна ставки, норма обов'язкових резервів;

– грошова емісія, операції на відкритому ринку;

– субсидії, соціальна допомога, мінімальна заробітна плата, прожитковий мінімум, пенсії, стипендії;

– ціни, тарифи на житлово-комунальні послуги;

– межі централізації коштів;

– держзамовлення, державні контракти, мито, ліцензії, квоти;

– способи розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів та маневрування ними тощо.

Фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку регіону, основним чином, спрямовується на досягнення:

– фінансової самодостатності та високих фінансових можливостей (фінансової самостійності, фінансової стабільності, фінансової результативності) регіону у забезпеченні його соціально-економічного розвитку;

– оптимізації співвідношень між дохідними та видатковими джерелами фінансових ресурсів регіону;

– оптимізації розподілу й перерозподілу фінансових ресурсів між окремими суб'єктами та сферами їх використання;

– ліквідації та нейтралізації впливу фінансових ризиків забезпечення соціально-економічного розвитку регіону;

– збалансування фінансових можливостей і потреб соціально-економічної системи регіону;

– фінансових планів соціально-економічного розвитку регіону, а в разі необхідності їх коригування;

– ефективності діяльності місцевих фінансових інститутів, як суб'єктів фінансового регулювання соціально-економічної системи регіону.

Вище вказане визначає економічну сутність, призначення та роль фінансового механізму у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону та відображає сферу його практичного застосування.

Функціонування фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону повинне базуватись за такими принципами:

– *законності* (фінансові відносини – бюджетування, оподаткування, кредитування, інвестування, страхування та інші, що виникають як результат реалізації такого механізму повинні здійснюватися із дотриманням чинної законодавчої бази);

– *публічності, прозорості та гласності* (інструментарій фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону повинен бути доступним і відкритим для суспільства, зокрема, у питаннях формування, розподілу та використання фінансових ресурсів держави та окремих її регіонів);

– *об'єктивності та справедливості* (використовувані інструменти фінансового механізму забезпечення соціально-економічного розвитку регіону повинні бути адекватними та поза інтересами окремих учасників фінансових відносин, окремих регіонів держави, а – зорієтованими на поліпшення загального добробуту усіх жителів держави, незалежно від території проживання);

– *ефективності* (цільовими орієнтирами такого механізму є ефективність та результативність процесів соціально-економічного розвитку регіону);

– *конвергентності* (інструментарій такого механізму повинен вирівнювати диспропорції у фінансових можливостях регіонів держави щодо забезпечення соціально-економічного розвитку з метою недопущення існування депресивних регіонів);

– *достатності* (інструменти механізму повинні гарантувати забезпеченість регіонам фінансовими ресурсами у достатніх обсягах для стабільного соціально-економічного розвитку);

– *цільової спрямованості* (орієнтація і підпорядкованість механізму конкретним цілям забезпечення соціально-економічного розвитку регіону та формування передумов такого розвитку);

– *відповідальності* (кожен учасник фінансових відносин несе відповідальність за свої дії щодо формування, розподілу й використання фінансових ресурсів у процесах забезпечення соціально-економічного розвитку регіону).

Виходячи із вище зазначеного, очевидно, що фінансовий механізм забезпечення соціально-економічного розвитку регіону є складним і

багатоаспектним явищем, ефективність і дієвість якого досягається за умов узгодженості всіх його складових (підсистем) та системного дотримання комплексу визначених принципів.

Список використаних джерел:

1. Баліцька В.В. Фінансовий механізм: науковий та практичний аспекти дослідження. *Наука та наукознавство*. 2007. №2. с. 7–12. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/49142/02-Balitska.pdf?sequence=1>
2. Задорожний В.П. Фінансові інструменти регіональної політики соціально-економічного розвитку в Україні. *Економіка і регіон*. 2015. №3 (52). с. 46-54.
3. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. 6-е изд., перераб. и доп. Москва: ИНФРА-М, 2017. 512 с.
4. Львовчкін С.В. Макрофінансова стабілізація в Україні у контексті економічного зростання: монографія. Київ: Наша культура і наука, 2003. 432 с.
5. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики): монографія. Львів: Вид. центр Львівського нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2002. 396 с.
6. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 608 с.
7. Фінанси: [навч. посіб.] / В. С. Загорський, О. Д. Вовчак, І. Г. Благун, Р. Чуй. Київ: Знання, 2006. – 247 с.
8. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. Київ: КНЕУ, 2002. 240 с.
9. Бречко О.В. Фінансовий механізм державного регулювання економіки регіону (на прикладі Тернопільської області: дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03 – Організація управління, планування та регулювання економікою. Київ, 2004. 237 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/12121/1/дис%20Бречко.pdf>

10. Базилевич В., Ільїн В. Метафізика економіки: монографія. Київ: Знання-Прес, 2007. 718 с.

11. Осіпова Л.В. Фінансовий механізм розвитку регіонів України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Чернігів, 2016. 20 с. URL: http://stu.cn.ua/media/files/pdf/dis/aref_osipova.pdf.

Василишин Петро Казимирович

*Начальник відділу обслуговування операційного дня
Головного управління Державної казначейської служби України
у Тернопільській області*

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОЇ ПЛАТІЖНОЇ СИСТЕМИ КАЗНАЧЕЙСТВА УКРАЇНИ

Швидкість та надійність платіжних розрахунків завжди були необхідною умовою здійснення товарно-грошових відносин. На теперішній момент найоперативнішим і найбільш захищеним платіжним розрахунком є електронний. Для його здійснення потрібна платіжна система – набір платіжних інструментів, банківських процедур, міжбанківських систем переказу коштів.

Ефективне функціонування платіжної системи передбачає:

- регулювання платіжних відносин через нормативно-правову базу;
- операційний механізм здійснення платежів у вигляді бухгалтерської і технологічної моделі;
- сукупність програмно-технологічних, нормативно-правових та адміністративно-організаційних засобів для захисту інформації;
- технологічна інфраструктура, яка включає програмні й технічні засоби обробки та передачі даних, засоби аварійного резервування та відтворення даних, обслуговуючий персонал.

Як правило, платіжна система складається з кількох підсистем – внутрішньої і зовнішньої. Внутрішня забезпечує проходження платежів між